

pojistek, prvních vkladů, opětujících se dávek a dávek takových, které nastávají, přihodí-li se událost, proti níž pojištěno bylo (p. s. 57, F. pozn. popl. zák.). Směnky o premiích pojistek sluší jakožto samostatné listiny podrobiti poplatku; prosty jsou však poplatku jiné úpisy obsahující pouhé doplnění smlouvy pojišťovací (rozh. fin. min. ze dne 13. května 1879 č. 8318). Smlouvy o zajištění sluší zvláště podrobiti poplatku (nál. spr. soud. dv. ze dne 15. června 1878 č. 286). Pojišťovací ústavy mají poplatek zapravovati dle stupnice II. nikoli ze salda při zúčtování pohledávek a dluhů vzniklého, nýbrž z každé položky příjmu a vydání (rozh. spr. s. dv. ze dne 13. června 1882 č. 1443). Smlouvy o pojištění a o intercessi, kteréž jsou spojeny v jedné listině, podléhají pro sebe poplatku zvláštnímu (rozh. spr. s. dv. č. 3145). Pro povinnost poplatkovou jest bez významu, zda vyjednáno bylo pojištění za určitou cenu či vymíněna-li repartice její (rozh. spr. s. dv. ze dne 30. dubna 1887 č. 3512). Zvláštní ustanovení co do druhu a způsobu seznamenání poplatků při ústavech pojišťovacích obsahuje rozhod. min. fin. ze dne 28. dubna 1866 č. 18840 u p. s. 57 popl. zák.

Viz prof. Dra. Talíře Poplatky a kolky v Rakousku, Praha, 1896 (§ 52). Viz čl. Pojištění na život, Pojištění hospodářská.

Pojištění dělníků proti nemoci.

I. Zákonodárství.

Reforma péče o onemocnělé pomocníky započala novelou k řádu živnostenskému ze dne 15. března 1883 č. 39 ř. z.; vláda na to odbývala majíc na zřeteli sociálně politické zákonodárství říše německé v letech 1884 a 1885 porady, z nichž vyšla osnova zákona o pojištění proti nemoci. Osnova ta přimykala se v podstatě jednak ku rakouskému zákonu o úrazovém pojištění, jednak k německému zákonu o pojištění proti nemoci ze dne 15. července 1883 a zabývá se v rozsáhlé míře péčí o onemocnělé dělníky. Živnostenský výbor poslanecké sněmovny změnil důležitá ustanovení předlohy vládní. Zvláště instituci okresních nemocenských pokladen vykázáno pole důležité; byloť nařízeno, že může býti zakázáno zřízení závodní pokladny nemocenské, byla-li by jimi ohrožena vydatnost okresních nemocenských pokladen. Co do času byla podpora v nemoci dosaváde 13 neděl jen trvající zvýšena na 20 neděl a minimum podpory peněžité zvýšeno z 50⁰/₀ na 60⁰/₀ denní mzdy. Na místo denní mzdy v místě obvyklé nastoupila mzda obvyklá v okrese, práva spoluúďů o výdělek přišedších rozšířena, příslušnost pro spory o nárocích na podporu dle předlohy vládní přikázána politickým dozorčím úřadům odňata a přenesena na obligatorní soudy rozhodčí. Poslanecká sněmovna přijala tuto osnovu na základě zprávy výboru 21. března 1887, sněmovna panská pak s některými změnami dne 5. května 1887; změny tyto jsou většinou nepodstatné. Ustanovení osnovy, jímž vláda zmocněna býti měla k tomu, by dělníky hospodářství polních a lesních cestou nařizovací mohla přidržeti ku pojišťování proti nemoci, nahrazeno bylo předpisem, aby pojištění dělníků zmíněné kategorie a úředníků závodních upraveno bylo zákonodárstvím zemským. Poslanecká sněmovna připojila se na základě nové zprávy výboru živnostenského k usnesení sněmovny panské a elaborát publikován byl jakožto »zákon ze dne 30. března 1888 č. 33 ř. z. týkající se pojištění dělníků proti nemoci«. Zákon měl vstoupiti v život 3 měsíce po svém vyhlášení; stanoveno však, že sku-

tečná jeho působnost určena býti má cestou nařizovací se strany ministerstva vnitra. To stalo se skutečně nař. min. ze dne 14. června 1889 č. 94 ř. z., kteréž stanovilo, že zákon o pojištění dělnictva proti nemoci vejde v platnost 1. srpnem 1889. Než ještě před terminem tímto odhlášována byla v obou sněmovnách novela, která vyhlášena byla jakožto »zákon ze dne 4. srpna 1889 č. 39 ř. z.« Tato novela týká se dvou podstatných změn původního zákona a to jednak instituce podílů rezervních, jednak nemocenského zaopatření učňů společenstvy živnostenskými.

Nejdůležitějším nařízením ku provedení zákona o pojišťování dělnictva proti nemoci jest vyhláška ze dne 20. října 1888 č. 159 ř. z., již uveřejněn byl vzorný statut pro okresní nemocenské pokladny. Ustanovení tohoto statutu změněného nařízením min. vnitra ze dne 7. dubna 1889 č. 40 ř. z. jeví se býti z části opakováním ustanovení zákonných, z části jsou to návrhy ve příčině oněch norem, jichž stanovení ponechal zákon volnému uvážení činitelů ku zřízení statutu povolaných. Závazné moci jsou jen ustanovení druhu prvního, a proto musí býti jakožto podstatné, zákonné předpisy nezměněny v každý konkrétní statut pojatý. Ohledně druhých ustanovení mají příslušní činitelé zkoumati, zda mohou přijata býti vzhledem ke konkrétním poměrům nezměněna či s obměnami. I pro ostatní nemocenské pokladny uveřejněny byly vzorné statuty a to: vzorný statut pro závodní pokladny v »Úředních zprávách«, 1889 č. 6, pro pokladny společenstev v »Úř. zprávách«, 1889 č. 8, pro pokladny učňů v »Úř. zprávách«, 1889, č. 10, pro jednoty okresních nemocenských pokladen v »Úředních zprávách«, 1889 č. 19.

II. Předmět pojištění.

Předmětem pojištění dělnického proti nemoci jest péče o onemocnělé dělníky a úředníky závodů; mimo to poskytují se pro případ smrti pozůstalým po pojištěném útraty pohřební. Pojišťování obstarávají ústavy, které udržují dělníci a zaměstnavatelé. Vůdčí myšlénkou pojištění tohoto jest, zmírniti škodlivé následky jednotlivých případů onemocnění pro jmění onemocnělého tím, že se rozdělí na velký počet dělníků, jimž hrozí stejné nebezpečí nezpůsobilosti ku výdělku. Příčina nemoci nerozhoduje; nevyhledává se též, aby nemoc měla svůj původ v závodu, jemuž náleží pojištěný dělník. Nemoc a nezpůsobilost ku výdělku jsou však pravidelně jen po prvních dvacet neděl od počátku svého předmětem pojištění. Při úrazech v závodu pojí se ku nemocenské podpoře dávky úrazové pojišťovny, byla-li osoba pohromou stížená povinna k úrazovému pojištění.

Pojištění proti nemoci jest pojištěním osobním, pojištěním důchodovým za určitou premii a pojištěním vzájemným, neboť nositeli pojištění jsou pojištěné osoby ve svém spojení jakožto pokladna. Příspěvky počítají se dle zásady o úhradě nákladů (vydání), dle níž v určité účetní periodě jen tolik příspěvků se vybírá, mnoho-li jich potřebí jest k úhradě nutných náhrad v té periodě skutečně vyplacených, k úhradě nákladů správních a k dotaci fondu rezervního bez ohledu k tomu, zda nastalý případ onemocnění obtíží i nejbližší periodu účetní. Zvolen byl princip tento, jelikož pojištění proti nemoci pravidelně plodí závazky jen krátkou dobu trvající; pro pojištění úrazové platí zásada úhrady kapitálové, pro pokladny bratrské zásada úhrady očekávané. Kdežto při pojišťování úrazovém a při pokladnách bratrských platí soustava nucených pokladen, má průchod při nemocenských pokladnách (vyjímaje nemocenské pokladny společenstev,

kteréž jsou pokladnami nucenými) soustava nutnosti pokladen, dle níž dělník pojištěním povinný sice vůbec musí býti pojištěn u některé pokladny, avšak voliti může mezi několika pokladnami zákonem připuštěnými.

III. Pojištěné osoby.

1. Osoby pojištěním povinné. Pojištěním proti nemoci povinni jsou výlučně dělníci a úředníci závodu. Dělníky jsou takové osoby, které z povolání a podle smlouvy pracovní věnují své tělesné síly cizímu výdělkovému podniku; úředníky závodu jsou osoby, které podle smlouvy pracovní působí jakožto správní nebo dohlédací orgány podniku. Podnikatel (zaměstnatel) používá svých sil ve vlastním podniku, nelze ho tedy ani tehdy za dělníka pokládati, jestliže se stejným způsobem jako takový účastní práce závodní. Podnikatelem jest ta osoba, na jejíž účet se podnik provozuje. Spojí-li se několik osob ku společnému provozování závodu tím způsobem, že rozdělují mezi sebe výdělek ze své společné činnosti stejnoměrně nebo dle jistých procent (ku př. dle jich vloženého kapitálu), nejsou k sobě v poměru dělníků a podnikatelů, nýbrž v poměru spolupodnikatelů. Přece však může dle okolností býti jednotlivý z nich vlastním podnikatelem; ku př. přísluší-li jednomu výlučně vlastnictví k zařízení závodu nebo k pozemku závodu nebo poměrně tak vysoká kvota z výtěžku, že tato důsledně musí býti pokládána za zisk podnikatelský. Na váhu nepadá, zda poskytuje se mzda nebo služné za kvalitu pracovní; naopak stanoví § 1 odst. 3. zák. o pojišť. proti nemoci, že za dělníky pokládati sluší i učně, voluntéry, praktikanty a jiné osoby, kterým nedostává se pro nedokončené ještě odborné vzdělání žádné mzdy nebo mzdy nižší než v okrese obvyklé. Lhostejným jest způsob zaměstnání, osobní postavení zaměstnaného, doba smlouvy pracovní, způsob odměny (poskytuje-li se denní či týdenní mzda či dává-li se mzda ve formě předem stanovené sumy za jisté kvantum práce: mzda akkordní). Kruh osob pojištěním povinných jest zákonem obmezen, a donucení k pojištění nemůže se zakládati ani na ustanovení autonomním ani na nařízení ministeriálním.

Pojištěním povinni jsou dle § 1 zák. o pojištění proti nemoci všichni dělníci a úředníci pojištění proti následkům úrazů přihodivších se v závodu, dále všichni dělníci a úředníci závodu zaměstnaní v horách na vyhrazené nerosty a v příslušenství k tomu náležejícím. Dále sem patří bez ohledu na povinnost k úrazovému pojištění všichni dělníci a úředníci závodu, kteří zaměstnaní jsou v nějakém závodu po živnostensku provozovaném nebo v závodu spadajícím v řád živnostenský. Kdežto zákon o pojištění úrazovém nařizuje pojištění jen proti následkům úrazů přiházejících se při provozování určitých zákonem stanovených podniků a obmezuje pojištění to proto na ony osoby, které jsou zaměstnány v podobných závoděch; předmětem zákona o pojištění proti nemoci jest netoliko nebezpečí nemoci spojené s určitými závody, nýbrž i ono všeobecné nebezpečí, které spočívá v každém lidském organismu. Nařizujeť zmíněný zákon pojištění proti tomuto nebezpečí nemoci, obmeziv dotčenou povinnost ku pojištění sice na jmenované živnostenské podniky, rozšířiv ji však bezvýmínečně na všechny dělníky a úředníky v podnicích těchto zaměstnané (nál. spr. s. dv. ze dne 3. července 1891 č. 2349). Zákonnou odvislost pojištění proti nemoci na pojištění úrazovém sluší pojímati tak, že povinnost pojištění proti nemoci nastupuje všude tam, kde pro pojištění úrazové vzejde zákonem žádaný skutkový podklad. Zákon o pojištění proti nemoci

vztahuje se k zaměstnaným osobám všech podniků po živnostensku provozovaných, i když formálně nejsou živnostmi; sem náleží všechna zaměstnání a podniky zmíněné ve čl. V. vyhláš. patentu k řádu živnostenskému (na tyto podniky se platnost řádu živnostenského neodnáší); vyňaty jsou závody vyjmenované v § 1 al. 2 a § 3 zák. o pojištění proti nemoci al. 2 a 3; vyňaty jsou totiž:

- a) námořské plavební podniky podléhající zákonu námořskému;
- b) mořské rybářství;
- c) závody hospodářské a lesní;
- d) podniky průmyslu domácího.

Povinné pojištění proti nemoci odnáší se tedy k dělníkům a úředníkům závodů povinných úrazovým pojištěním, na závody živnostenské a po živnostensku provozované, na dělníky a úředníky těchto podniků: plavby vnitrozemské, hor, hutí, prodeje periodických tiskopisů, divadel, výstav po živnostensku provozovaných, pachtýřů mýt a daně potravní, spořitelny, neerárních úřadů poštovních, advokátů, notářů, obchodních sprostředkovatelů, inženýrů, lékárníků, lékařů, ústavů léčebných, soukromých ústavů vyučovacích, ústavů trestních a polepšovacích, ústavů úvěrních a pojišťovacích, živnosti zastavárenské, spolků záloženských, společenstev výdělkových a hospodářských, podniků železničních a paroplavebních, podniků dopravních, obchodu podomního a jiných živnostenských zařízení provozovaných obcházením, hlubidel, podniků zaměstnávajících se čistěním a udržováním ulic a budov (oken, střeš a pod.), skladních podniků po živnostensku provozovaných, skladišť, skladů dřevních a uhelných, hasičstva z povolání a pod.

Průmysl domácí jest vyňat z povinnosti k pojištění proti nemoci. Naproti tomu sluší za dělníky ve smyslu § 1 odst. 2 zák. o pojištění proti nemoci pokládati a podrobiti povinnosti pojišťovací pro případ nemoci dělníky, kteří přijímají od některé firmy materiál pracovní a nástroje potřebné ku provádění jakékoli práce, kteří pak zhotovený výrobek odvádějí firmě (nepřinášejíce ho tedy samostatně na trh), a jimž se dostává od firmy akordní mzdy předem již stanovené (pracují tedy bezvýminečně pro tuto firmu, takže by byli propuštěni od této firmy, kdyby jinam pracovali).

Dělníci a úředníci závodů rolnických a lesních nespádají pod zákon o pojištění proti nemoci, i kdyby povinni byli úrazovým pojištěním. Povinné pojišťování jich proti nemocím má býti upraveno zvláštními zákony zemskými. Dokud se tak nestane, má podnikatel neprodleně pečovati o zaopatření a lékařské ošetření každého dělníka a úředníka závodu, kterému stala se nehoda v jeho závodě úrazovým pojištěním povinným, a nésti má náklady ze svého čtyry neděle od nastalého úrazu (§ 3 zák. o poj. děl. proti nem.).

Povinnosti pojišťovací podléhají však ony hospodářské závody vedlejší, které nezabývají se jediné spracováním vlastních výrobků, nebo které jeví se býti samostatnými živnostenskými závody vzhledem k rozsahu svému. Pojištěním povinnými nejsou zřízení ustanovení se stálým platem v nějakém závodě státu, země, okresu, obce nebo veřejného fondu (§ 2. cit. zák.). Stálým (pevným) platem třeba rozuměti každý požitok předem stanovený dle určitých období a proto se opětující a na delší čas počítaný co do svého trvání; definitivního ustanovení není třeba, rovněž práva na pensi

nebo zaopatření pro případ nemoci (rozh. správ. s. dv. ze dne 1. července 1892 č. 2147). Povinnost pojišťovací vztahuje se i na osoby jen přechodně zaměstnané v závodech pojištěním povinných. Přechodným zaměstnáním (§ 37 zák. o poj. proti nemoci, § 17 vzorného statutu pro okresní nemocenské pokladny) jest ono, při kterém práce dle svého předmětu nebo povahy své nebo po rozumu smlouvy pracovní obmezena jest na dobu kratší jednoho týdnu a která nepředpokládá již z předu ani pozdější pokračování trvajících přes týden ani periodického opětování. Co do osob takto přechodně zaměstnaných mohou býti stanovena statutem pro jich přihlášení a odhlášení a příspěvky po případě jiná ustanovení, nežli byla vydána pro ostatní osoby pojištěním povinné. Min. výnos ze dne 17. prosince 1888 č. 20849 navrhl pro ony závody, v nichž pravidelně nebo přece zhusta přibírány jsou přechodně zaměstnané osoby, zařízení v tom záležející, že se mají osoby přechodně zaměstnané na sklonku každého měsíce nebo čtvrtletí u nemocenských pokladen společně hlásiti počtem patrným ze seznamu dělníků a ze mzdy jim vyplacené a že zároveň mají pokladnám těm odvésti úhrnný příspěvek na ně připadající. Naproti tomu stanoví vzorný statut pro okresní nemocenské pokladny (§ 17), že se má zaměstnaný hlásiti ihned, jakmile v závod vstoupí, že odhlášení může odpadnouti, bylo-li v přihlášení udáno, jak dlouho práce trvati bude.

Osoby pojištěním povinné mohou v těchto případech býti osvobozeny od povinnosti pojišťovací:

a) má-li dotýčná osoba právní nárok na zaopatření a lékařské ošetřování v rodině zaměstnavatelově při nejmenším po 20 týdnů nebo nárok právní na vyplácení služného nebo mzdy za touž dobu a srozuměna-li osoba ta s osvobozením. O osvobození rozhodne politický úřad I. instance, který zkoumati má, zda jsou tu zákonné náležitosti a zda zaměstnavatel dávky platiti může. Osvobození může býti uděleno vždy jen pro jednotlivce, nikoli však všeobecně pro veškeré osoby nyní nebo příště zaměstnané v nějakém závodu odůvodňujícím povinnost ku pojištění proti nemoci.

b) Politický úřad I. instance může dále osvoboditi učně zaměstnané u členů společenstva živnostenského, bře-li toto společenstvo ve smyslu § 114 odst. 2 lit. f) živnost. ř. na sebe péči o onemocnělé učně v té způsobě, že mají v případě nemoci při nejmenším po 20 neděl nárok na zaopatření a lékařské ošetřování (zák. ze dne 4. dubnu 1889 č. 39 ř. z., čl. I.). Zákon neurčil formu, v jaké se má závazek tento splniti; společenstvo může uzavříti ku př. smlouvu s nemocnicemi nebo zříditi zvláštní nemocenské pokladny pro učně.

V obou případech rozhoduje o osvobození politický úřad I. instance; proti rozhodnutí tomu lze si stěžovati na politický úřad zemský, a dále odtud k ministerstvu vnitra. Vyšší instance může, jak se samo sebou rozumí, zkoumati, zda jsou tu podmínky pro osvobození a naléztí ve sporné věci samostatně zrušit rozhodnutí rekusem v odpor vzaté (rozh. spr. s. dv. ze dne 10. prosince 1892 č. 3766.).

2. Osoby k pojištění oprávněné:

a) za jistých podmínek mohou na základě svého projevu vůle vztaženy býti do pojištění všechny osoby (tedy i nedělníci), které nepřekročily ještě 35. rok svého věku a zaplatiti chtějí statutární vstupné, které obnášeti musí nejméně sumu plného příspěvku pokladničního, který se za 6 týdnů zaplatiti má. Než tyto osoby mohou přistoupiti jen k okresní

nemocenské pokladně, v jejímž obvodu sídlí. Členství těchto osob počíná dnem přihlášení, vystoupiti mohou kdykoli. Nezaplatí-li po 4 za sebou jdoucí týdny pojišťovací příspěvky, má se za to, že vystoupily.

b) Podnikatelé závodů hospodářských a lesních a zaměstnavatelé podomních živnostníků mají právo vstoupiti se svými dělníky a úředníky do okresních a nemocenských pokladen, svolí-li k tomu dělníci a předcházela-li za spolupůsobení orgánů dohlédacích úmluva s okresní nemocenskou pokladnou co do stáří vstupujících, výšky příspěvků, co do doby pro početí podpor, co do přihlášení a odhlášení, způsobu placení příspěvků a jich súčtování (§ 16 vzor. stan. pro okr. nemoc. pokl.). Tyto osoby korporativně k okresním nemocenským pokladnám přistupující nepodléhají ve příčině stáří nijakému obmezení zákonnému. Přistoupí-li hospodářští a lesní podnikatelé ku pokladně, osvobození jsou od 4nedělní povinnosti rukojemské jim uložené; nebylo-li nic jiného smluveno, stanoví vzorný statut pro okresní pokladny (§§ 3 a 4), že spolučlenství těchto privilegovaných osob ku pojištění oprávněných počíná dnem přihlášení a končí dnem odhlášení, pokud se týká nesplacením příspěvků po 4 za sebou jdoucí neděle. Jinak má se věc s osobami oprávněnými ku pojistění právě tak jako s osobami pojištěním povinnými.

IV. Organizace pojištění proti nemoci.

Dle rakouského práva stojí tu v popředí okresní nemocenské pokladny. Neboť každá osoba pojištěním povinná stává se o sobě údem státní okresní nemocenské pokladny místa zaměstnání, pokud není pojištěna řádně u jinaké nemocenské pokladny. Jsou tedy okresní nemocenské pokladny základem celé organizace; zřízeny jsou správou státní po celém rakousku, neboť každá část území přináležeti musí k obvodu některé okresní nemocenské pokladny. Zrušení pokladny může se státi jen v té způsobě, že se obvod její přikáže jiné okresní pokladně. Kromě těchto pokladen jeví se jakožto nositelé pojištění nemocenské pokladny závodů, stavební nemocenské pokladny, pokladny společenstev, pokladny bratrské, pokladny spolkové, k nimž přibýly zákonem ze dne 16. července 1892 č. 202 ř. z. registrované výpomocné pokladny.

Spolkové pokladny nemocenské a výpomocné pokladny jsou pokladnami svobodnými, jich údové pojištěním povinní nemusí se pojistiti u některé okresní nebo nemocenské pokladny. Naproti tomu nelze příslušenství k některé nucené pokladně (pokladně bratrské, pokladně společenstev) nahraditi členstvím u některé svobodné pokladny.

1. Okresní nemocenské pokladny mohou svými orgány (§ 16 zák. o poj. proti nemoc., §§ 27 a 30 vzor. stat.) předsebráti všechna jednání, k nimž oprávněny jsou dle platných zákonů fysické osoby; nelze tedy pochybovati o tom, že okresní nemocenské pokladně přísluší právo stížnosti k správnímu úřadu (rozh. ze dne 10. prosince 1892 č. 3766). Řádným forem jich jest onen soud, v jehož obvodu mají své sídlo. Placené úředníky okresních nemocenských pokladen ustanovuje přednosta jich a přísahu služební skládají politickému úřadu I. stolice; požívají pak ochrany §§ 68 a 312 t. z. Statut tvoří základ ústavy pokladenské a sdělán jest po slyšení důvěrníků zaměstnavatelů a osob pojištěním povinných; statut a všechny jeho pozdější změny, mají-li míti platnost, musí dojíti schválení politického úřadu zemského. Jestliže by se do statutu měly pojmouti dávky převyšující nejmenší zákonnou míru nemocenské podpory, jest vyslechnouti

též mimo to živnostenského inspektora a vyžádati si dobrozdání obchodní a živnostenské komory.

2. Nemocenské pokladny závodní. Základem pro objem nemocenských pokladen jest závod nebo souhrn závodů náležejících témuž podnikateli. Rozeznávají možno trojí druh nemocenských pokladen:

a) starší, které zřízeny byly ve smyslu § 85 živn. ř. a ve smyslu § 89 zák. ze dne 8. března 1885 č. 22. ř. z. oněmi majiteli živností, kteří nenáleželi žádnému společenstvu a sice ku podpoře dělníků v případě onemocnění;

b) pokladny nově zřízené na základě zákona o pojištění proti nemoci;

c) nemocenskými pokladnami jsou též podpůrné pokladny stávající u podniků železničních a paroplavebních; dále pokladny zřízené ještě před působností zákona o pojišťování proti nemoci od podniků státem spravovaných. V obou těchto případech se předpokládá, že pokladny vyhovují zákonným předpisům o nejmenší míře podpory nemocenské, o výši příspěvků podnikatelových, o trvání členství osob jsoucích bez výdělků, o počátku nároku na podporu a o vyloučení vstupného.

3. Stavební nemocenské pokladny jsou zvláštní odrůdou předešlých; zřízení jich jest v tom smyslu obligatorním, že zřízení spočívá na nařízení státní správy. Politický úřad zemský může naříditi, že stavebníci zaměstnávající po delší čas větší počet dělníků mají zřídit stavební nemocenské pokladny a sice provádě-li stavbu cest, železnic, kanálů, říčních prací a hrází nebo provádě-li jiné přechodní práce stavební. Rozkaz vydán jest stavebníkovi, kterýž proti němu může sobě stěžovati k ministru vnitra. Stížnost k správnímu dvoru soudnímu se nepřipouští, poněvadž rozhodnutí zůstaveno jest volnému uvážení úřadů správních. Stavební pokladny nemocenské řídí se všeobecně týmiž zásadami jako pokladny nemocenské. Stavební pokladna nemocenská se zruší, zruší-li se podnik, pro který zřízena byla, a nepostará-li se stavebník o pořádné vedení pokladny a účtů. V tomto posledním případě a dále tehdy, když stavebník nebo podnikatel nezřídil nemocenské pokladny do lhůty stanovené, vzchází proň závazek k minimálním dávkám předepsaným v §§ 6 a 8 zák. o pojišť. proti nem. (lékařské ošetřování, léky, příspěvky nemocenské, náklady pohřební) a to ve prospěch dělníků a úředníků v závodě jeho zaměstnaných. Při schválení statutu pokladny má politický úřad zemský rozhodnouti, zda-li a v jakém objemu má býti zavázána pokladna k strádání a doplňování rezervního fondu. Statut obsahuje ustanovení o tom, jak naložiti sluší se zbývajícím jměním zrušené pokladny; leč nesmí se tak státi ve prospěch stavebníka (§ 57 zák. o pojišť. proti nem.).

4. Nemocenské pokladny společenstev. Osoby pojištěním povinné, které náležejí k nějaké nemocenské pokladně společenstevní zřízené podle ustanovení řádu živnostenského, nemusí náležeti nemocenské pokladně zřízené dle předpisů zák. o pojišť. proti nemoci.

5. Pokladny bratrské pozůstávaly z části již od pradávna jakožto pokladny podpůrné; jsou pak to nucené pokladny, které všem osobám v horách zaměstnaným poskytují podpory pro případ neschopnosti ku výdělku a pro případ smrti pozůstalým po osobách těch. Dávky dle statutu vyměřené musí v případě onemocnění dosahovati zákonnou míru nejmenší (§§ 6 a 8 zák. o pojišť. proti nemoc.). Úprava poměrů pokladen bratrských provedena byla X. hlavou všeob. horního zákona ze dne 23. května

1854 č. 146 ř. z., zákony ze dne 28. července 1889 č. 127 ř. z., ze dne 30. prosince 1891 č. 3 z roku 1892 a ze dne 17. prosince 1892 č. 178 ř. z.

6. Svobodné pokladny.

Již zákon o pojišťování proti nemoci připustil v § 60 svobodné pokladny spolkové jakožto nositele nemocenského pojišťování, zákonem pak o pomocných pokladnách ze dne 16. července 1892 č. 202 ř. z. uznány byly i registrované pomocné pokladny za způsobilé nositele pojišťování nemocenského. Svobodné pokladny jsou ryze soukromé ústavy a účastenství v nich závisí na svobodném rozhodnutí dělníka a zaměstnatele. Vztah ku všeobecné povinnosti pojišťovací spočívá tu jen v tom, že členové svobodné pokladny vyhovující zákonným náležitostem pokládají se zpravidla za řádné pojištěné. Podmínkou jest, aby pokladny spolkové svým údem pro případ neschopnosti ku výdělku (§ 13, č. 3. zák. o poj. proti nemoci) co do vstupného (zápisného) a počátku nároku na podporu (§ 22) poskytovaly tytéž výhody jako okresní nemocenské pokladny. Naproti tomu nevyhledává se, aby podnikatel zapravil $\frac{1}{3}$ příspěvků. Nastoupí-li však údové spolku přiměřené zaměstnání, stávají se zároveň údy dotyčné nucené pokladny. Nemocenská podpora svobodných pokladen má zpravidla vztahovati se na ony osoby, které bydlí v okrese sídla pokladny nebo tam jsou zaměstnány. Tato okolnost přivádí podnikatele k tomu, aby podporovali pokladny spolkové, kdežto dělníci podporují tyto pokladny pro svou sociální organizaci vydržující je výhradně sami. I svobodné pokladny podléhají po stránce nemocenského pojištění dohledu státnímu.

V. Povinnost příspěvková.

Pojišťovací sumy, které mají nemocenské pokladny platiti dle zákona o pojištění proti nemoci a dle statutů, dále náklady správní a prostředky k statutárnímu střádání a dotování záloh kryjí se z příspěvků pojištěných dělníků a podnikatelů. Příímý závazek ku placení příspěvků postihuje podnikatele. Než na ně spadá toliko $\frac{1}{3}$, kdežto $\frac{2}{3}$ nésti musí pojištění dělníci. Podnikatel smí tyto kvoty připočísti na vydělanou mzdu nebo služné osob jím zaměstnaných a strhnouti je. Nepoužije-li zaměstnatel tohoto práva při výplatě mzdy nebo služného, může při pozdějších výplatách strhnouti na zadržalé kvoty jen tehdy, když od dotyčné výplaty mzdy neuplynula doba delší jednoho měsíce. Nedostává-li se některým dělníkům pracovní mzdy na penězích, má za ně zaměstnatel veškeré příspěvky nésti z vlastního. Povinnost ku placení celého příspěvku stihá pojištěného výhradně a přímo, zůstavil-li závod pojištěním povinný, nejso členem jiné pokladny, dále úředníky závodu, kteří berou roční služné větší než 1200 zl., dále dobrovolné spoluúdy pokladny. Poškodí-li někteří členové pokladnu simulací, může jim býti za trest uložena povinnost ku zaplacení zvýšeného příspěvku za určitý čas. Má-li pokladna dostáti svému sociálnímu účelu, nesmí příspěvky dostupiti příliš značné výše. Proto bylo zákonem o pojištění proti nemoci stanoveno, že nesmí příspěvky — pokud postihují osoby pojištěním povinné — přesahovati $3\frac{0}{10}$ mzdy ($3\frac{0}{10}$ zlatého), podle níž se příspěvek nemocenský vypočítává. Příspěvky možno zvýšiti ten tehdy, usnesou-li se na tom ve valné hromadě jak zástupci zaměstnatelů zavázaných ku příspěvkům, tak i zástupci spoluúdu pokladny ve zvláštní poradě a zvláštním hlasování a to vždy s $\frac{3}{4}$ většinou přítomných. Stanovil-li by statut dávky převyšující zákonnou nejmenší míru, obnáší maximum kvot postihujících spoluúdy

pojištěním povinné při nově zřízených pokladnách 2% obnosu mzdy, dle něhož se příspěvek nemocenský počítá. Pozdější zvýšení těchto příspěvků dovoluje se až do výše 3% vydělaného zlatého jen tehdy, usnesou-li se na tom ve valné hromadě jak zástupcové zaměstnatelů ku příspěvkům povinných, tak i zástupcové údů pokladny ve zvláštní poradě a v odděleném hlasování a to povždy s absolutní většinou přítomných. Vyjde-li z roční závěrky pokladny na jevo, že nelze i po zvýšení příspěvků pojištěných osob na 3% z obnosu mzdy (§ 26 zák. o pojišť. proti nem.) hraditi nejmenší zákonné dávky pokladny, a není-li shora vylíčeného usnesení o zvýšení příspěvků, pak chybí pokladně nezbytný hospodářský základ, tak že musí býti zrušena a dosavadní údové její přidělí se k jiným pokladnám. Shledá-li se však ze závěrky roční, že roční příjmy převyšují obnosy potřebné k úhradě pokladničních závazků, nutno jest usnésti se buďto na přiměřeném zmírnění příspěvků nebo na zvýšení dávek pokladny; podmínka jest, aby rezervní fond dostoupil maximální výše v statutech vytčené. Nedojde-li k usnesení takovému, má k němu politický úřad zemský vyzvati; neuposlechne-li se tohoto vyzvání, má zmíněný úřad provésti žádoucí změny statutu pokladny z úřední povinnosti s účinky právoplatnými.

VI. Nároky pojištěných osob.

Zákon o pojištění proti nemoci usiluje o to, aby poskytnuta byla pojištěným osobám v případě onemocnění pomoc a zaopatření potřebné ku zachování života a sil pracovních. Pojem nemoci zákon nevyměřuje. Praxe pokládá za nemoc každý abnormální stav těla, který ochromuje způsobilost ku výdělku a vyžaduje lékařského ošetření. I poranění a těhotenství patří tedy do pojmu nemoci. Počatá nemoc trvá tak dlouho, až podle vědeckých zásad nemocný již více nemá potřebi lékařského ošetřování nebo požívání léků anebo až se stane schopným vydělávati. Stane-li se znovu nutnou lékařská pomoc nebo požívání léků, jest odůvodněno nové onemocnění a proto též vzchází nový nárok na podporu. Lhostejnou jest příčina nemoci, pokud nebyla způsobena úmyslně nebo zaviněným účastenstvím při bitkách nebo rvačkách nebo obžerstvím, kdež pak statuty pokladen podporu odmítnouti nebo zmenšiti mohou (§ 24 cit. zák.). Nárok na podporu vznikem nemoci odůvodněný obsahuje :

1. od počátku nemoci nárok na bezplatné lékařské ošetřování počítaje v to přispění ku porodu, nárok na nutné léky a jiné terapeutické pomůcky;

2. trvá-li nemoc déle tří dnů a má za následek nezpůsobilost ku výdělku, přísluší nárok na podporu nemocenskou, která platí se ode dne onemocnění a nezpůsobilosti k výdělku nejméně po 20 týdnů a to týdně dodatečně a nejméně částkou 60% mzdy denní v okresu soudním obvyklé. Základem pro vyměření této podpory jest však nikoli individuální mzda pojištěné osoby, nýbrž průměrná mzda všech dělníků pojištěním povinných. Výši této denní mzdy vyšetří a uveřejní periodicky pro každý soudní okres politický úřad I. stolice pro mužské a ženské, pro dorostlé a mladistvé dělníky. Je-li mzda obyčejných ná denníků značně rozdílná, možno stanoviti více kategorií jak co do stáří, tak i kvalifikace dělníků. Pro učně, volentéry, paktikanty a jiné osoby, jimž se nedostává následkem nedokončeného odborného vzdělání žádné nebo nižší mzdy pracovní, platí ustanovení daná pro mladistvé dělníky. Dělnicím poskytnouti sluší při

normálním průběhu šestinedělí podporu nemocenskou na dobu nejméně 4 neděl po jich slehnutí.

3. Zemře-li pojištěný, dlužno pozůstalým vyplatiti pohřebné aspoň ve dvacateronásobném obnosu průměrné denní mzdy. Zákonná nejmenší dávka záležející v bezplatném ošetřování lékařském, nutných lécích a příspěvku nemocenském může býti nahrazena bezplatným léčením a zaopatřením v některé nemocnici dle poslední třídy mimo bezplatné dopravy do nemocnice. Ubytování v některé nemocnici může nemocenská pokladna jednostranně opatřiti při všech pojištěných, kteréž nepožívají domácího ošetřování. Je-li nemocný v domácím ošetřování (t. j. nemocný, který žije se svým manželem neb jinými členy rodiny ve společné domácnosti, nebo jimž dostává se jinakého domácího ošetření), nezbytným jest svolení jeho, třeba by druh nemoci bezpodmínečně žádal ubytování v nemocnici. Tomu tak jest při nakažlivých nemocích, dále žádá-li nemoc zvláštního opatrování a péče nebo nutným jest trvalé střežení nemocného. K nemocnicím patří i chorobince, neboť i choroba duševní poskytuje nárok na zákonnou podporu. Dostává-li dělník ubytovaný v nemocnici příslušnou část ze své mzdy, jest mu zaplatiti polovici z příspěvku nemocenského za ten čas, po který trvá léčení a opatrování v nemocnici na útraty nemocenské pokladny. Nuznost příbuzných při tom nerozhoduje; jim vychází nárok na podporu jen v tom případě, když onemocnělý skutečně jich živobytí uhražoval.

Co do závaznosti pokladen nemocenských vůči ústavu rozhodují předkem úmluvy navzájem mezi nimi učiněné. Jinak platí při veřejných nemocnicích zákonné pravidlo, že nemocenská pokladna za dělníka v prvních 4 nedělích opatrovací náklady poslední třídy (pokud ovšem pokladna na se nevzala dalších závazků), za další čas platiti má obyčejnou podporu nemocenskou. Je-li pojištěný zároveň spolučenem dvou nemocenských pokladen, má každá z nich poskytnouti mu statutární podporu nevznášejíc nároku na náhradu proti druhé pokladně a to tak, jakoby pojištěný byl býval členem jediné jen pokladny. Náhradu výloh má nemocnici poskytnouti ona pokladna, která by nemocného dala do nemocnice, a má též dáti polovinu příspěvku nemocenského členům rodiny nemocného, kdežto druhá pokladna má vyplatiti statutem vyměřenou podporu nemocenskou. Má-li osoba úrazem stížená zároveň nárok za některou úrazovou pojišťovnou, přechází její nárok až do obnosu poskytnuté nemocenské podpory na nemocenskou pokladnu. Vzejde-li pojištěnému při onemocnění nárok na náhradu vůči třetí osobě, přechází i tento nárok dle zákona až do výše podpory nemocenské na nemocenskou pokladnu.

Nárok na podporu nemocenskou nemůže býti ani pojat v exekuci, ani stížen býti opatřením zajišťovacím, a nemůže též býti pojištěným napřed zcizen, zastaven nebo zamítnut.

Poskytla-li obec nebo korporace na základě zákonného nebo statutárního závazku k opatření chudých nemocenskou podporu nějaké osobě, která má nárok na podporu u určité nemocenské pokladny, přechází tento nárok na obec nebo korporaci až do obnosu poskytnuté jimi podpory, a dosahuje-li nebo převyšuje-li tento obnos danou podporu, přechází nárok celý; obec ta nebo korporace jest pak výlučně oprávněna sama přivést ku platnosti přenesený nárok za nemocenskou pokladnu. Toto ustanovení platí i při nadacích, kteréž poskytly nemocenskou podporu, jsouce zavázány k zaopatření chudých, jestliže poskytnutých podpor

dle nadačních ustanovení užito býti může ve prospěch jiných osob než příjemce.

Jinak se zákon o pojištění proti nemoci nedotýká nároků na chudinské zaopatření ani nároků za jinými pokladnami a ústavy pojišťovacími.

VII. Statistické výsledky. (Srv. »Úřední zprávy« 1895, str. 643): Povinné pojištění proti nemoci vykazovalo v roce 1893 organismus složený z 2876 nemocenských pokladen o 1,840.043 údech, mezi nimiž bylo 98.359 údů k pojištění nepovinných. Okresních nemocenských pokladen bylo 552, nemocenských pokladen závodních bylo 1425, stavebních pokladen 7, pokladen společenstevních 787, nem. pokladen spolkových bylo 105. Procentuální poměr mezi počtem mužských a ženských údů u všech pokladen vyjádřiti lze poměrem 78 : 22. Úhrnný příjem nemocenských pokladen činil 15,062.557 zl., z čehož připadá 14,100.906 zl. na příspěvky pokladen; úhrnné vydání obnášelo 13,865.353 zl., z čehož dávky pokladen pro jich členy vyžadovaly obnos 12,230.879 zl. Finanční výsledek byl účetní přebytek 1,197.204 zl., z kterého dotovány byly fondy rezervní. Celkový rezervní fond všech pokladen dosahoval koncem r. 1893 sumy 9,001.014 zl.

Průměrné roční obtížení člena jednoho bylo největší u nemocenských pokladen spolkových, totiž 8 zl. 01 kr.; nejmenší bylo u okresních nemocenských pokladen obnášejíc 4 zl. 35 kr. Z osob proti nemoci v roce 1893 pojištěných onemocnělo 697.404 osob v 846.122 případech onemocnění, dnů nemoci bylo 14,146.752. Slehnutí bylo 36.220, jež žádala 943.121 dnů nemoci; připočtou-li se tato data k hořejším výsledkům, bylo celkem 900.342 případů o 15,089.873 dnech nemoci, kdež podpora nemocenská musila se poskytnouti.

Počet úmrtí, při nichž pokladny nemocenské nesly náklady pohřbu, činil 18.435.

Jeden den nemoci stál průměrně pokladny 78.4 kr. V roce 1893 bylo u rozhodčích soudů nemocenských pokladen podáno pro úplné zamítnutí nároku na podporu 713, pro částečné zamítnutí 300 žalob, celkem 1013 žalob. Procentuální přírůstek pokladen a členstva od r. 1890 vyličuje tato tabulka:

V roce	Počet pokladen	Průměrný počet členstva	Přírůstek v % roku minulého	
			pokladen	členstva
1890	2740	1,548.825	14.1	20.6
1891	2822	1,666.790	3.0	7.6
1892	2837	1,741.074	0.5	4.5
1893	2876	1,840.043	1.4	5.7

O pokroku vnitřního rozvoje pojištění proti nemoci ve směru humanitním a finančním od r. 1890 poskytují přehled tato data vzatá ze statistiky účetní a nemocenské:

Rok	Obnos pokladních příspěvků ve zlatých	Obnos dávek vyplacených pokladnami jich členům		Finanční výsledek	
		ve zlatých	v ‰ příspěvků	Úhrnné fondy rezervní na konci roku ve zlatých	Dotace fondů rezervních v ‰ příspěvků
1890	11,489.862	10,096.740	87.9	5,047.805	8.87
1891	12,470.236	10,468.392	84.0	6,576.724	11.44
1892	13,237.574	11,381.691	86.0	7,773.093	9.08
1893	14,100.906	12,230.779	86.7	9,001.014	8.49

Dle toho obnášela úhrnná náhrada v případech nemoci a úmrtí dělníků ve čtyřletí od 1890—1893 celkem 44,177.602 zl. a dostoupila v době od 1. srpna 1889 t. j. od početí obligatorního pojištění proti nemoci až do konce r. 1893 okrouhle 46 milionů zl. (počítáme-li z nemocenských pokladen v r. 1892 činných jen ty, které byly zřízeny 1. srpna 1889 nebo později, resp. přetvořeny). Objem humanitní činnosti pokladen nemocenských zračí se konečně v těchto statistických datech nemocenských:

Rok	Onemocnění (pokud se týká) slehnutí	Trvání nemoci dle dní	Trvání nemoci jednoho člena a v jednom roce dle dní	Úmrtí	Procenta úmrtnosti
1890	797.683	12,409.327	8.01	15.925	1.03
1891	750.221	12,754.508	7.65	16.674	1.00
1892	819.738	13,869.285	7.97	17.211	0.99
1893	900.342	15,689.873	8.20	18.435	1.00

Pojištění dělníků proti úrazu.

I. Zákonodárství.

Před zákonným upravením úrazového pojištění dělnictva v Rakousku příslušel dělníkům nehodu utrpěvším nárok na náhradu škody dle ustanovení všeob. obč. zák. jen vůči těm osobám, které úraz zavinily. Důkaz tohoto zavinění o sobě jest nesnadný a při úrazech živelními pohromami způsobených vůbec nemožný. Nehledě k tomu jest postavení jednotlivého dělníka vzhledem ku jmění jeho a k délce sporu, kterým vymáhati musí nárok na náhradu škody proti zaměstnavateli, vždy velmi nevýhodné. Tento stav byl konečně tím více neudržitelným, jelikož přibýlo s rozvojem průmyslu a práce strojové pro dělníky mnoho zřidel nebezpečí, a tak proklestilo si cestu spravedlivé uznání, že stát musí se o to postarati, aby nezpůsobilost dělníku přivozená úrazy přímo neničila na dále existenci jeho a jeho rodiny. Naprostá nedostatečnost soukromého pojišťování dělníků, jakož i veřejná péče o chudé a především vzor německého zákonodárství, přiměly brzy rakouskou vládu ke studiu této otázky. První vládní osnova byla předložena sněmovně poslanecké dne 7. prosince 1883 (č. 783 příloh